

BULLETIN

Oudheidkundig Cultuurhisto-
risch Genootschap Landgraaf

September 1992

nr.3

8ste Jaargang.

WAT U BESLIST MOET WETEN.

=====

Wij zijn van plan op zaterdag 5 september 1992 een excursie met eigen auto's te houden naar het streekmuseum in Valkenburg met onder meer een tentoonstelling over een 400 jaar oude valse-munterswerkplaats die in 1985 in de grotten bij Sibbe werd gevonden. Wij vertrekken om 10,-- uur van ons verenigingsgebouw in de Curacaostraat.

Opgave van deelname gaarne vóór 31 augustus aan de heer Bosch, tel. 311318 of

" " Verbunt, tel.nr. 317929 of

" " Kuy1, tel nr. 311320

onder vermelding of U per auto meegaat dan wel als passagier.

In het laatste geval wordt U verzocht de bestuurder van de auto f.2,50 te geven in verband met de kosten. Vanaf september gaan we onze bijeenkomsten en lezingen op elke derde dinsdag van de maand in ons verenigingsgebouw voortzetten en wel op dinsdag 15 sept 1992 met een lezing van de heer Miseré over onderaardse kalksteengroeven in Zuid Limburg en de gebruiken. De lezing begint om 19.30 uur

O.S.Kuy1
Vice-voorzitter.

J.Bosch
Secretaris.

MUSEUM VOOR EEN DAG OPEN.

=====

Op zaterdag 11 juli was ons museum voor één dag gratis opengesteld.

Dit gebeurde in het kader van het buurtsfeest van de parochie van de H.Familie aan de Lichtenberg.

Bij deze gelegenheid werd de speeltuin achter de kerk geopend en plechtig ingezegend.

Om mee te doen werd één zaal met vitrines, kasten en tafels ingericht.

De vitrines vertoonden de volgende onderwerpen:
Zie platte grond op de volgende bladzijde.

- 1 Eigen uitgaven; bulletins, jaarboeken, enz.
- 2 Geologische kaarten
- 3 " " atlassen
- tafel b. " "
- 4 Gegevens betreffende de laatste aardbeving
- 5 Préhistorie
- 6 Romeins
- 7 Middeleeuwse pottenbakkers
- 8 Devotie
- 9 Dialect
- 10 Inbreng van fossielen uit het carboon
Ingebracht door twee jongens van de Pasweg.
- 11 Staats-Oostenrijkse grenssteen
- 12 Natuurlijke historie
- 13 Mijnbouw (steenkool)
- 14 " (lampen)
- a tafel waarop sluitsteen

Ook de zadelmakers collectie Robbertz was voor bezichtiging opengesteld.

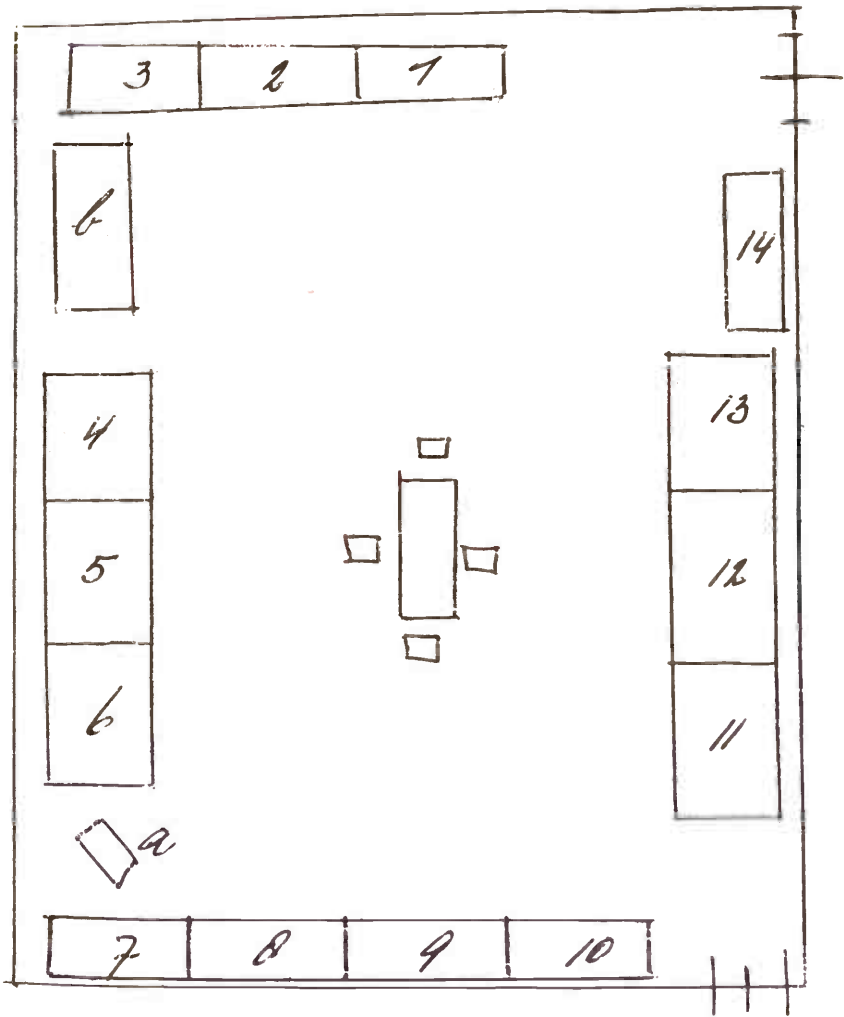
Een aantal leden hield bij toerbeurt toezicht in het gebouw.

Terugziende kunnen we stellen dat onze proef-openstelling als geslaagd mag worden beschouwd.

Jammer was het dat niet meer mensen van te voren bij het klaarmaken van de zaal en de vitrines hebben geholpen. Het werk moest nu door toch al overbelaste leden, die altijd klaarstaan worden uitgevoerd. Hopelijk is dit de volgende keer anders.

Hartelijk dank aan alle mensen die meegeholpen hebben met de realisering.

Wiel Beckers.

Inrichting kleine zaal

GRANAAT-INSLAG.

Bij de bevrijding van Nieuwenhagen op 19 september 1944 viel een granaat op de Hereweg (132). Deze granaat viel precies in de gang van enkele aan elkaar gebouwde huizen ter hoogte van de Vaechshof. De gevolgen waren verschrikkelijk. De volgende zes personen werden gedood: Hein Reulings en Peter Cuervers. Deze laatste woonde in Eyselshoven. Hij was uit veiligheidsoogpunt extra naar Nieuwenhagen gekomen, Hij dacht dat de twee mijnen doelwit konden worden van de Duitsers.

Verder werden gedood Christina Gerards-Logister uit Nieuwenhagen en twee van haar drie kinderen, Tiny (+6 jaar) en Leny (+8 jaar). Verder iemand waarvan alleen de voornaam bekend is "Sjeng" en kostganger bij Jozef Hendrix was.

Gewond werden: Peter Peeters (thans overleden), Harry Wolfs (U.o.W.) en Jan Wolfs (Venray) waarschijnlijk twee broers.

Bovenstaand verhaal werd mij in handen gespeeld door de heer Frans Peeters uit Schaesberg. Van Frans Reumkens uit Nieuwenhagen vernam ik verder dat ook zijn broer Hub Reumkens (Haelen) door een granaatscherf aan zijn been getroffen werd. Hij werd door de Amerikanen meegenomen naar een veldhospitaal in Heerlen, waar hij enkele dagen verbleef.

Enige uren voor de granaatinslag stond vlakbij de plaats een Duits kanon. Hier werd echter niet geschoten.

Later vertelde men dat met dit kanon in de buurt van de kerk (Maria Hulp der Christenen) geschoten is. Dat dit kanon ook de onheilsgranaat heeft afgeschoten lijkt echter onwaarschijnlijk.

Wiel Beckers.

Avondwandeling Heemkunde Vereniging

(Sectie Archeologie en Cultuur)

Het vertrek op donderdag 5-8-1992 was niet precies om 19.30 u. maar, rekening houdend met het Limburgs kwartiertje, iets later, want er zijn mensen die dat kwartiertje écht nodig hebben.

Waardig zoals het leden van een Genootschap betaamt vertrokken we naar het eerste doel: het "Rindesj Huiske".

Er stond wel voor de 'poort' een bord "Verboden Toegang" (met het gebruikelijke artikelnummer), maar op de eerste plaats moesten wij voldoen aan de controle op (culturele) monumenten en op de tweede plaats ons aanpassen aan de moderne cultuur door enige Burgelijke Ongehoorzaamheid te tonen.

Het huisje was wel enigszins gerestaureerd, maar maakte toch niet de indruk dat het gedaan was op de manier van de Strijthager molen.

Het I.V.N. bleek in de tuin activiteiten ontplooid te hebben, wat we konden zien aan de nestkastjes die opgehangen waren en een bijenkorf op de achtergrond. Verder was er iemand geweest die de tuin om het huisje heen had willen bewerken, maar het onkruid tierde toch welig op het perceel. Het hemelwater (geen wijwater wel te verstaan), dat op het huisje viel, werd via enige afvoerbuizen in een vijvertje geleid, waarbij opviel, dat een verbinding van kunststof melkflessen was gemaakt, wat duidt op een sterk positief gevoel voor het milieu en hiermee werd duidelijk gemaakt dat dit ook een goede manier van recycling is.

Voor het huisje stond een bank en een wateropvangtank. De conclusie die getrokken kan worden is dat men het monument wel wil behouden, maar dat het tot nu toe niet veel geld mag kosten. Dat het echter toch van belang wordt geacht om het geheel een beter aanzicht te geven bleek uit de opmerking, dat het als 'vakantie-week-end-huisje' zeer geschikt was en men er rust kan vinden.

Vervolgens werd de wandeling voortgezet in de richting van het "Winkmuële Bumpke" ook wel "Galgen Bumpke" genoemd. Onderweg werd door Dhr.Beckers iets verteld over de diverse geologische formaties in de omgeving n.l. de formatie van Breda, Heksenberg en Kakert (beide laatste benamingen zijn door Dhr.Kuyl gegeven, die hiernaar onderzoek heeft verricht).

Aangekomen bij het "Bumpke" vertelde Dhr.Beckers, dat de boom die er nu stond niet oorspronkelijk was, maar wel op de plaats van de originele stond. Hier werden enige bokkerij-

ders opgehangen en op andere minder prettige wijze naar de andere wereld verwezen.

Ook heeft er een molen gestaan.

De wandeling ging verder richting "Landgraaf". Onderweg zien we een "Archeologische-container" (DIE NIET THUIS HOORT BIJ EEN MONUMENT !) staan met tegeltjes, hout en marmeren platen waar grote belangstelling voor is, maar door het gewicht ervan, wij moesten nog een flink stuk lopen, werd er maar van afgezien de pas verworven kostbaarheden mee te zeulen (de een met pijn in het hart, de ander met de gedachte dat het thuis toch weer in de container terecht kwam).

Ook zien we dat de afrastering, die eerst op het monument stond, netjes teruggeplaatst was.

Dhr. Beckers vertelde dat er verschillende theoriën zijn over het ontstaan van dit monument n.l.

1- een uitgraving ter verdediging van het ingesloten gebied.

2- een soort afbakening van het ingesloten gebied.

Onderzoek van dit monument heeft nooit plaatsgevonden. Er is wel een urn aangetroffen. Het ingesloten gebied, dat opmerkelijk bestaat uit zandgronden, zijn veel urnen, grafheuvels en pre-historische stenen werktuigen gevonden.

Een van de leden merkte op dat hij dacht dat de "Landgraaf" een uitspoeling was.

Een ander merkte op dat het gebied binnen de "Landgraaf" leek op een soort kerkhof.

TOEN MOESTEN WIJ OPZIJ SPRINGEN VOOR EEN CROSS-MOTOR, DIE DE "LANDGRAAF" ALS EEN OEFENTERREIN HAD UITGEKOZEN !

Wat ik nog niet verteld had was dat Dhr. Kuyl zich afgemeld had i.v.m. zijn x-jarig (leuk voor de Sectie-Familiekunde: bereken x uit....) huwelijksjubileum, dat hij in besloten kring wenste te vieren. Maar wat schetst onze verbazing midden op de "Landgraaf" komen wij hem en zijn vrouw tegen en kregen zo de gelegenheid hun, in een bosrijke landelijke omgeving, te feliciteren.

Dhr. Kuyl vertelt nog dat iets verderop de voorgenoemde formaties goed te zien zijn.

Wij nemen afscheid en moeten na nog een stuk gewandeld te hebben rechtsonkeer maken, daar de duisternis nadert.

Op deze terugweg werden nog wat bramen (met of zonder wormen) en kleine pruimpjes genuttigd.

Waardoor ieder weer "gezond" huiswaarts kon keren.

13 augustus 1992

F.Gorissen
Sectie archeologie en Cultuur

DE MOLEN VAN VRÖSCH.

De molen van Vrösch aan de Gatestraat wordt weer in oude luister hersteld. Dit goede nieuws vernam ik van de heer G.Göbbels van de Woningvereniging Nieuw-enhagen.

Nadat het boerderijcomplex was overgegaan naar de familie W. lag de molen en het boerderij gedeelte te verkommeren. Niet dat het voorheen een toonbeeld van bouwkunst is geweest. Het heeft steeds een bouwvallige indruk gemaakt. Thans proberen vandalen het laatste restje te slopen, want een opengebroke deur moet opnieuw dichtgetimmerd worden.

Zo lang ik me kan herinneren en dat is meer dan een halve eeuw, is het grootste deel van de boerderij niet benut. Slechts een kettinghond heeft in het achterste gedeelte zijn ongerieflijk verblijf gehad en het grootste deel van zijn leven gesleten.

In de westelijke vleugel stonden in de goede tijd nog een klein aantal koeien en werden wat kippen gehouden. Ook op de vliering werd stro opgestoken dat door de grote zijpoort naar binnen kwam.

Boven de poort prijkt op de buitengevel in muurankers het jaartal 1690. Aan weerszijden van de poort zijn kleine ramen met houten deurtjes. Aan de straatzijde van de gesloten hoeve bevindt zich het woongedeelte, waar in de keuken een prachtig oud fornuis stond. Ook aan de andere zijvleugel, de noordkant, bevindt zich een grote inrijpoort, die echter zelden open was. Slechts de er in aangebrachte deur werd door de bezoekers van de hoeve gebruikt. Voor deze poort lag een plein. Naast de poort bevinden zich in de zijgevel vier met hardsteen omlijste getraliede ramen.

Dit gedeelte is onderkelderd maar stond steeds vol met water. Misschien heeft men zich bij de bouw niet gerealiseerd, dat op enkele meters diepte een waterkerende kleilaag in de grond zit.

Naast dit gedeelte bevond zich de ruimte waarin de molen stond. Waarover straks meer.

Bij de boerderij lag de huiswei, waar een gering aantal stokoude fruitbomen steeds een kommervol bestaan hebben geleid. De beide kersenbomen maakten hierop een uitzondering. Elk jaar wanneer de kersen rijp waren kwam hier iemand plukken, die volgens mij niet helemaal eerlijk was.. Hij zong en floot te veel.

Op de huiswei liepen meestal een paar koeien en een

sterk wisselend aantal kippen. Het was ondefinieer- /ras baar. De kippen waren van allerlei leeftijden, maar wel allemaal familie van elkaar. Kippengenealogen zouden hier niet veel problemen hebben gehad.

Links achter de boerderij bevond zich de tuin waar Herman Vrösch senior, of d'r Opa Vrösch, een stal had gemaakt met bijenbanken. Op twee etages stonden kisten en korven met bijen opgesteld.

De buurtbewoners voeren hier wel bij omdat zij, tot voor kort in het bezit waren van een grote achterom. Daar stonden ook vele fruitbomen die in de bloeitijd druk bezocht werden door de bijen. Het resultaat was fenomenaal en vooral in deze tijd ongeloofwaardig en onmogelijk. Als het fruit begon te rijpen moesten de takken gestut worden. De vruchten waren groot en van excellente kwaliteit.

Toen de zoons van Herman Vrösch het werk overnamen kon hij het rustiger aan doen. Meestal zat hij op een bank achter de korven zijn pijp te roken en te dutten. Dikwijls zaten er ook vrienden en bekenden en natuurlijk jonge collega imkers.

Je kon echter nooit goed zien of hij er was of niet. Dat leverde wel eens problemen op als je kattenkwaad bij de hoeve wilde uithalen.

De molen.

De zoons Hub en Wiel bedienden ook de molen. Hub was meestal onderweg met zijn paard en tweewielige kar, waarboven een ronde huif was aangebracht met een zeil er over heen. Dit ter overdekking van de zakken meel en graan. Dat graan werd bij de boeren opgehaald en nadat het gemalen was weer teruggebracht.

Wiel was de molenaar. Ik heb het voorrecht gehad hem tijdens zijn werk gade te slaan. Je moest echter steeds op een door hem geschreeuwde aangewezen plaats blijven staan en "eüveral vanaaf blieëve". Dat schreeuwen was nodig vanwege het lawaai van de in bedrijf zijnde molen. De molen werd aangedreven door een motor. Via een lange drijfriem werd de draaiende beweging overgebracht op de molen. Deze stond op een zware hoger gelegen houten frame opgesteld. De twee zware maalstenen draaiden in een metalen trommel. Hierboven bevond zich de vultrechter waarin de zakken leeg werden geschud. Behendig maakte Wiel Vrösch een lus in een naar beneden hangende ketting. Deze legde hij om het bovendeel van een op de vloer staande volle zak graan. Daarna trok hij aan een "zeel", waardoor via een overbrenging de ketting omhoog liep.

Onderweg naar boven gaf hij de zak een flinke duw zodat deze van hem vandaan zwaaide . Bij het terugzwaaien liet hij het "zeel" plotseling los en zwaaide hij handig de vallende zak op een bordes bij de vulopening. Hij moet het vele malen geoeffend hebben, want het klopte precies.

Tijdens de oorlog heeft Wiel Vrösch menigmaal de verordeningen van de bezetter overtreden.

Tijden dat gemalen mocht worden, de hoeveelheden, de eigenaren en de afgedragen gedeelten moesten geregistreerd worden. Partikulieren, die een zakje graan klandestien lieten malen, moesten de molen onopgemerkt zien te bereiken. Met grote en kleine vervoermiddelen werden zakken graan soms overdekt met groenvoer en zelfs mest, vaak via omwegen, naar de molen gebracht.

Ook langs de meidoornhaag in de wei liepen soms 's avonds in het schemerdonker mannen met zakken naar de molen. Wiel kon er wel eens kribbig van worden. Niet alleen vanwege het te grote aanbod van kleine hoeveelheden maar ook doordat de lange aandrijfriem weer eens kapot liep en er geen vervang of reparatiemateriaal voorhanden was. Er hing dan ook altijd een zekere spanning omdat hij zo onopvallend mogelijk moest werken. Zenuwachtig krabde hij dan met zijn pet over zijn hoofd om hem vervolgens weer op te zetten. Maar liep de zaak een beetje naar wens, dan stond de met meel bedekte pet scheef op zijn dikke bezweete ronde kop en vertoonde zijn gezicht een triomfante-lijke glimlach.

Wiel was later naast molenaar: meterlezer-geldophaler bij de gemeente Nieuwenhagen.

Door de restauratie van de molen zal een oud beroep in herinnering blijven voortleven.

Wiel Beckers.

HET JAAR VAN MAAND TOT MAAND.JULI.

Juli, de HOOIMAAND, een maand die door velen onder ons die de "naamdag" vieren in ere wordt gehouden. B.v.: 't Lies, Greet, Leen of 't Ann en dan door d'r Leks, d'r Driek, d'r Kamiel, d'r Hein, d'r Kris en d'r Kueb.

Deze maand is genoemd naar Julius Caesar. Hij liet in de eerste eeuw vóór Christus de romeinse kalender indelen en plaatste deze maand op de 7de plaats. De Franse revolutie die zowat alles overhoop gooide sprak van "messidor", de oogstmaand. Deze begon echter reeds op 22 juni en eindigde 21 juli. Tegenwoordig is de maand juli, waarin voor velen de vakantietijd valt, een in het verleden voor onze overwegend boeren-bevolking geen maand van rust in het een of ander vakantie-oord. Een "zalig" niksen was er heus niet bij. Welke namen men ook aan deze maand pleegt te geven, speelt geen rol. Voor de boer en z'n hulp of gezinsleden was het meestal een hoogzomer oogst of ploetermaand. Overal hoorde men de zeis der maaiers en men at met recht het brood in het zweet des aanschijs. Volgens oude traditie slechts onderbroken door een paar uurtjes middagrust "ungertied".

Omdat de veldarbeid algemeen zeer vroeg begon rustte men tijdens de middaguren. Het "ungere" was eigenlijk tot september omdat dan, ingaande de herfsttijd, een maaltijd verviel.

2 juli.

Maria visitatie (bezoek aan Elisabeth) en de dag van de hulpvaardigheid.

Men meent dat als het regent op deze dag regent het 6 weken lang. Hier bekend onder "Maria siep". Siep of siepen is: met dunne straaltjes (sijpelen), men wordt er "siepnaat" van. Komt dit uit dan spreekt men van een "verregende zomer".

18 juli.

H. Arnold, schutspatroom van de brouwers. Naar verluiddt werd hij omstreeks 1040 in Tiegen geboren en wordt al gauw een gedegen dappere ridder. Na de dood van zijn vader wordt hij monnik in de St. Medardusabdij van Soison en trekt zich terug in een kloosterkluis. In 1072 wordt hij tegen zijn wil tot abt gekozen en in 1080 tot bisschop benoemd. Paus Gregorius

VII stuurt hem terug naar zijn geboorteland om vrede te brengen tussen Robrecht I graaf van Vlaanderen en de geestelijken en edellieden. Dit lukt hem wonderwel en hij sticht in Oudenburg een abdij waar hij op 15 augustus sterft.

Tijdens een pestepidemie roerde hij met zijn staf in een brouwersketel en dit brouwsel genas vele pestlijders.

18 juli is tevens de dag van de H. Camillus de Lellis. De Camillianen of Regulieren geestelijken danken hun stichting aan de H. Camillus de Lellis. Door Paus Leo XIII werd hij tot Patroon der hospitalen en ziekenverzorgenden uitgeroepen. Deze heilige, geboren uit een reeds 60 jarige moeder van het adellijke geslacht de Lellis bracht na zijn priesterwijding zijn leven door in de ziekenhuizen ten dienste der lijders en stervenden. Hij overleed 14 juli 1614 en werd begraven te Rome in de kerk van Maria Magdalena onder een zijaltaar aan de Epistelzijde.

25 juli.

H. Jacobus apostel en patroon van de ruiters en hoedenmakers. Hij was een der apostelen van Jezus, zoon van Zebedeus en broer van Johannes. Op bevel van koning Herodes werd hij onthoofd.

Volgens de legende zou hij in Spanje gepredikt hebben en zijn lichaam zou naar Compostella zijn overgebracht.

Hij is patroon van Spanje en Compostella is tot op heden één van de bekendste bedevaarts-oorden van Europa.

Ook is 25 juli de feestdag van de H. Christophorus. Meer bekend als Christoffel, patroon van de reizigers en de automobilisten. Als een van de 14 noodhelpers, vertelt de legende dat hij op zekere dag een kind veilig over het water droeg. Tijdens deze overtocht werd het kind alsmaar zwaarder zodat het bijna niet meer te dragen viel. Met inzet van zijn uiterste kracht werd de andere oever bereikt en het kind zich bekend maakte als zijnde Jezus. Het kind sprak: "Jij hebt de Heer der wereld gedragen"

Elk jaar wordt er op zijn feestdag de autozege-ning gedaan in de hem toegewijde parochies. Algemeen is het niet meer gebruikelijk, want naar verluidt heeft men Christoffel van de lijst der heiligen afgevoerd. Waarom?? Of men twijfelt aan zijn hulp in nood of de huidige Christenen Denken Anders over de gevaren of gevolgen welke men op reizen kan verwachten.

Ondanks het schrappen van de heiligenlijst der hulpvaardigen, ziet men nog veel auto's met zijn beeltenis ter bescherming-

26 juli.

H. Anna, patrones van de huismoeders, naaisters, dienstmeisjes en weduwen. Zij wordt voor hulp aangeroepen bij kinderloosheid en beschermster van het huwelijk. Ook bij zweren, fijs of pest. Anna was gehuwd met de Godvrezende Joachim. Het welgesteld echtpaar bleef langen tijd kinderloos. Hun jaarinkomsten werden verdeeld in drie delen. Een deel voor eigen onderhoud, een deel voor de allerarmsten en een deel kreeg de tempel.

Toen Joachims gezin, ondanks zijn vroom leven, kinderloos bleef, zocht hij zijn heil in de tempel. En zie, een engel verscheen en verkondigde dat een dochter geboren zou worden welke men de naam Maria zou geven. Gelijkzeitig vernam Anna thuis eenzelfde bericht als zijnde in verwachting van Maria de latere moeder van Jezus.

29 juli.

H. Martha, de patrones der dienstboden. Zij was het die Jezus meerdere malen thuis mocht ontvangen of begroeten als hij zijn vriend Lazarus, de broer van Martha kwam bezoeken. Een legende zonder enig houvast verhaalt dat beiden, broer en zus, naar Spanje zijn uitgeweken.

Augustus (Oogstmaand)

De achtste maand van het jaar, genoemd naar Octavianus Augustus die van 27 voor tot 14 na Christus over het Romeinse rijk regeerde. De naam augustus betekent "verhevene". De Franse kalender sprak van "Thermidor" of hittedaand. De tijd van 19 juli tot 19 augustus is een hete periode. Men noemt dit ook wel de "hondsdagen" omdat de zon dan dichtbij de ster "Sirius de "hondster" staat. Reeds in de oudheid meende men dat deze hitte periode hieraan ten grondslag lag.

In de Franse taalgebieden heette deze maand "Aere-manoth" (arenmaand) waarmee men de oogsttijd aanduidde.

Volgens H. Welters is het ongewoon dat twee opeenvolgende maanden een gelijk aantal dagen telt n.1.31. Hij geeft als verklaring: "Opdat de keizer nu niet jaloers op Julius Ceasar zoude zijn, nam men een dag van februari en voegde deze bij de maand des keizers"

4 augustua.

H.Dominicus, patroon van de sigarenmakers. Hij werd ca.1170 geboren in Calernega (Castilië) en is de stichter van de Dominicaner-orde (Predik-heren). Overleden in 1221 en in 1267 bijgezet in een eigen kerk te Bologna. Een van zijn attributen is een hond met een brandende fakkel in zijn bek, deze fakkel lijkt veel op een sigaar, vandaar zijn patroonschap van de sigarenmakers.

9 augustus.

H.Johannes Vianney, patroon van de priesters. Deze pastoor van Ars (Frankrijk) werd te Dardilly bij Lion geboren op 8 maart 1786. De heiligheid van deze priester J.Vianney heeft dit onaanzienlijk dorpje wereldberoemd gemaakt, evenals het dorpje Ars, waarvan hij zielzorger was. Hij bracht 30 jaar dagelijks de meeste tijd door in de maffe biechtstoel van zijn kerk. Hij stierf op 4 augustus 1859.

10 augustus.

H.Laurentius, patroon van boekhouders, bedienden, koks, archivariissen en heemkundigen. Als kerkdiaken werd hij gevangen genomen op last van Keizer Valerianus in 258 waarbij hij de schatten van de kerk moest afgeven. Wijzend op de menigte armen zei hij dat "deze mensen de ware schat van de kerk waren" Omdat hij verbrand werd op een gloeiend rooster koken de koks hem als hun patroon. Als diaken was hij belaat met de boekhouding van de kerk waarin de boekhouders evenals de heemkundigen in hem hun patroon zagen.

12 augustus.

H.Clara, beschermheilige van het radio en T.V.personeel. Zij leefde in Italië van 1194 tot 1253. Onder invloed van St.Franciscus van Assisi gaf ze haar hoge maatschappelijke positie/en stichtte de orde der Clarissen. Ziek op haar rustbed kon zij visueel het verloop van de H.Mis volgen die in de kapel werd opgedragen. Vandaar het patroonschap van allen die met radio of tv betrekkingen hebben.

15 augustus.

Maria-hemelvaart. Als kerkelijk feest in Limburg ook wel aangegeven als "Oosleevrouw-kroudwien". Voor de feestmis worden (werden) op deze dag de "kroedwusj" uit zeven planten bestaande kruiden bundel, gezegend. Deze werd gebruikt als afweermiddel tegen onweer, ziekten of boze geesten. Men nam echter niet zomaar een ruiker, maar zeven volgens oud gebruik bepaalde planten o.a. veldgewassen (rogge en tarwe) genees-

krachtige kruiden b.v. boerenwormkruid en duizendblad , daarbij een takje van de notenboom, koningskaars en veldbloemen.

24 augustus.

Apostel Bartholomeus, patroon van de leerlooiers en handschoenmakers. Volgens overlevering predikte hij in Arabië en Armenië en stierf de marteldood. Met een scherp mes werd de huid van zijn lichaam gesneden. Daarom patroon van de leerlooiers.

25 augustus.

H.Lodewijk. Beschermheilige van de kappers. Geboren in 1213. Hij regeerde als Koning Lodewijk IX van Frankrijk van 1226 tot 1270, nam deel aan twee kruistochten en stierf tijdens de kruisvaart in Tunis op 25 augustus 1270. Een geschiedschrijver beschreef zijn persoon als wijs, rechtvaardig en als zijnde steeds mooi gekapt. Dit gaf de kappers aanleiding hem als patroonheilige te verkiezen.

28 augustus.

H. Augustinus. Patroon van boekdrukkers, -binders en -handelaren. Hij werd geboren in 354 en zijn moeder was de H. Monica. Als bisschop schreef hij zeer bekende werken w.o. "de regel van de H. Augustus" en over de Godsstaat. Hiermede heeft hij zeer grote invloed gehad op de West-Europesche Kultuur. Hij stierf in 430. Omdat hij zoveel boeken heeft geschreven werd hij als patroon uitverkoren van allen die met boeken te maken hebben.

30 augustus.

H. Rosa van Lima. Beschermheilige van bloemisten, vooral de rozenkwekers. Deze eerste Zuid-Amerikaanse heilige werd in Lima geboren op 26 april 1586 en overleed op 23 augustus 1617.

Zij was in Peru een bekende Dominicanes en Kerkleeres, Omdat Roza een gelijkenis toont met roos verkozen de rozenkwekers haar als patrones.

September.

Nu de oogstmaand voorbij is, waarbij vroeger de zeis of nu de maaidorser, de graanvelden in een stoppelveld hebben achtergelaten, volgt de Herfstmaand. In het verleden was dit de juiste tijd om een zelfgemaakte vlieger (windvogel) op te laten. Tegenwoordig is dit een gekochte vlieger en het z.g. "zuëmeren" (arenlenzen) is een onbekend begrip.

September, na april weer een maand met een R in de

naam. Nu zullen in een onafgebroken rij, nog zeven maanden volgen met een R in de naam. Een tijd waarin met niet meer vantalrijke zonnedagen kan spreken en op de 22ste september zijn dag en nacht even lang. Vroeger meende men dat een maand met een R geëigend was voor de huisslacht..

21 september.

Apostel Matheus. Patroon van de bankiers, douane en ontvangers.

De Heer riep de tollenaar Levi, die door de Joden ongaarne werd gezien, hem te volgen. Na de kruisdood van de Heer predikte hij in Palestina, Arabië en Ethiopië. Hij is een van de vier evangelisten.

27 september.

H. Cosmas en Damianus. Patroonheiligen van de apothekers en geneesheren. Deze heiligen van Arabische afkomst leefden in de derde eeuw en waren beide arts. Ze hielpen arme zieken zonder hiervoor een beloning te vragen, doch uit ware geloofs overtuiging.

Omdat door hun gedrag meerdere zieken zich tot het geloof der medici bekeerden, werden beiden op gruwelijke wijze gemarteld onder het bewind van Keizer Diocletianus.

29 september.

H. Michael. Patroon van de behangers, was een van de aartsengelen die aan het hoofd der hemelsche engelscharen strijd voerden tegen de draak (duivel) en zijn aanhangers. De afbeelding is veelal een gevleugelde engel in een harnas met een vlamvend zwaard op de draak staande. Hij is patroon van de gehele Rooms Katholieke kerk en in Landgraaf patroon van de kerk aan het Eikske.

Het is duidelijk dat verschillende oude spreekwoorden of gezegden door de veranderde levensgewoonten en tijdsomstandigheden niet meer toepasselijk zijn. Was het vroeger niet zo dat men veel heiligen zonder meer kenden en het waarom of waarvoor men deze aanriep.

De Lambertus kermis, de Quirinus octaaf en de St. Cornelius zegen waren een algemeen iets.

Sprak men over de zwaluwen dan wist men dat deze snelle vliegers in de maand mei kwamen en rond Maria geboorte (8 sept.) wederom vertrokken.

Een en ander weerspiegelt zich in vele traditionele gebruiken, speelmethode gebak en/of feesten.

Winston Churchill sprak eens: "Een land dat zijn traditie's verwaarloost is een verloren land,"

Men kan hier voor land ook het woord provincie of gemeente invullen.

Ha.er.

RECTIFICATIE.

Van Veldeke-wege werd ik erop geattendeerd, dat er in het mini-grammatica-cursusje dialect enkele punten afwijken van de "Aanwijzingen voor de spelling van de Limburgse dialecten."

1 gk of kg voor de klank van de g in het Franse garçon.

Veldeke schrijft alleen de gk voor, dus:
bruggen = brugke, muggen = mugke

2 Als ik het heb over "Landgraafs" acht ik het bij onze lezers genoegzaam bekend, dat Landgraaf samengevoegd is uit de gemeenten Schaesberg, Nieuwenhagen, Waubach en dat ieder dorp zijn eigen dialect meebracht, plus nog de invloeden van buitenaf (Eygelshoven, Kerkrade, Schinveld enz. enz. enz.)

3 Klanken, waarvan ik schreef, dat zij in Landgraaf niet voorkomen, moest zijn "niet vaak" voorkomen.

Veldeke geeft enkele voorbeelden:

aj o.a. in baj = paard

oj o.a. in poj = dorst

ei o.a. in keišt = straat feiš = ontvangen.

ij o.a. in ijem = zwager.

de üj had ik al behandeld in hüj en lūj

E.M-C.